

İLK KOMÜNİST,

Mustafa Suphi "iblis" diye nitelendirdiği İngilizler'in Türkiye'nin bağımsızlığını tanımamasını, komünistleri yalnız bırakmaya yönelik manevralar olarak görüyordu. Yine de Kurtuluş Savaşı'nı bir "kıyam hareketi" olarak değerlendiriyor, yeni bulduğumuz belgelerde de anlaşılacağı üzere Anadolu'daki hareketin Rusya tarafından desteklenmesi için çalışıyordu.

TUNCAY OPÇİN

Mustafa Suphi, Türk komünistlerinin efsanevi ismi. Gençlik yıllarını İkinci Abdülhamit'in saltanat yıllarının sonunda geçiren Mustafa Suphi, her idealist gibi o dönemde kendisini muhalefet hareketinin içinde bulmaktadır. Ve o dönemin birçok Türk aydını gibi milliyetçidir. Ama o çoğumuzun aklında komünistliği ve feci ölümlüyle yer edecek, ardında devletin bulunduğu kimsenin şüphesi olmayan bir "faili meçhule" kurban giderek batırılan bir balıkçı teknesinde arkadaşlarıyla birlikte hayatı son bulacaktır. Karadeniz'in hırçın dalgaları bilmeyerek, belki de istemeyerek Suphi'nin belli bir kesim tarafından efsaneleştirileceği günere zemin teşkil etmektedir.

10-16 Eylül 1920 günlerinde Türkiye Komünist Fırkası, Birinci (Kuruluş) Kongresi'ni Bakü'de toplar. Oluşturulan 7 kişilik Merkezi Heyet üyeliğine seçilen, sonra da bu kurulun reisliğine getirilen Mustafa Suphi, dönemin şartlarına uygun olarak milliyetçi görüşleri paylaşan ve sonuna kadar da öyle kalan bir Türk aydınıdır.

4 Ağustos 1882 tarihinde Giresun'da doğan Mustafa Suphi'nin ölümlü Trabzon açıklarında, 1921 yılının 28 Ocak'ını 29'a bağlayan gecede olacaktır. İstanbul Hukuk Mektebi'nin ardından Paris'teki l'Ecole libre des Sciences politiques'i bitirmiş, İkinci Meşrutiyet döneminde İstanbul'da (Tanin, Servet-i Fünun, Hak ve İfham'da) gazetecilik ve (İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nin, dolayısıyla Marmara Üniversitesi'nin atası olan Ticaret Mektebi-İ Alisi'nde, Darülmualimin-i Âliye, yani Yüksek Öğretmen

Okulu'nda ve Galatasaray Mektebi-İ Sultanisi'nde) hukuk ve iktisat öğretmenliği yapmıştı. Ayrıca sosyolojiyle de ilgileniyor, telif ve tercüme birtakım kitaplar yayımlıyordu.

Mustafa Suphi'nin hayatı sürgünlerde geçmişti. İttihat ve Terakki iktidarına karşı özgürlükçü muhalefet içinde yer alması nedeniyle, bu parti hükümeti tarafından 1913 yazında Sinop'a sürgün edilmişti. Ertesi yıl Çar

Mustafa Suphi'nin komünist devrimini sonrasında çıkarmış olduğu Yeni Dünya gazetesi onun geleceğe ait düşüncelerini açıklıyordu.

lık Rusyası'na kaçarak siyasal sığınma hakkı isteyen Mustafa Suphi'nin buradaki rahatı fazla uzun sürmedi. Birinci Dünya Savaşı çıkınca düşman devlet uyruğunda olduğundan, Rus yetkililerince kim olduğuna bakılmadan Kaluga'ya sürüldü.

Mustafa Suphi işte tam bu dönemde, yani savaş yıllarında Bolşeviklerle tanışacak ve kendisini bugüne taşıyan fikirleri tanıyacak ve benimseyecekti. Benimsemekle kalmayacak, fikirlerini yaymak için de Rusya Türk ve Tatarları ile esir düşmüş Osmanlı askerleri arasında siyasal çalışmalar yapacaktı.

Mustafa Suphi bu yıllarda yayıncılıkla da uğraştı. Moskova'da, Simferopol'da (Kırım-Akmescid) ve Bakü'de Yeni Dünya isminde bir gazete

çıkardı. Prof. Dr. Mete Tuncay, "Mustafa Suphi'nin Yeni Dünya'sı" isimli kitabında Mustafa Suphi'nin gazetesinin kısa tarihine şöyle yer veriyor;

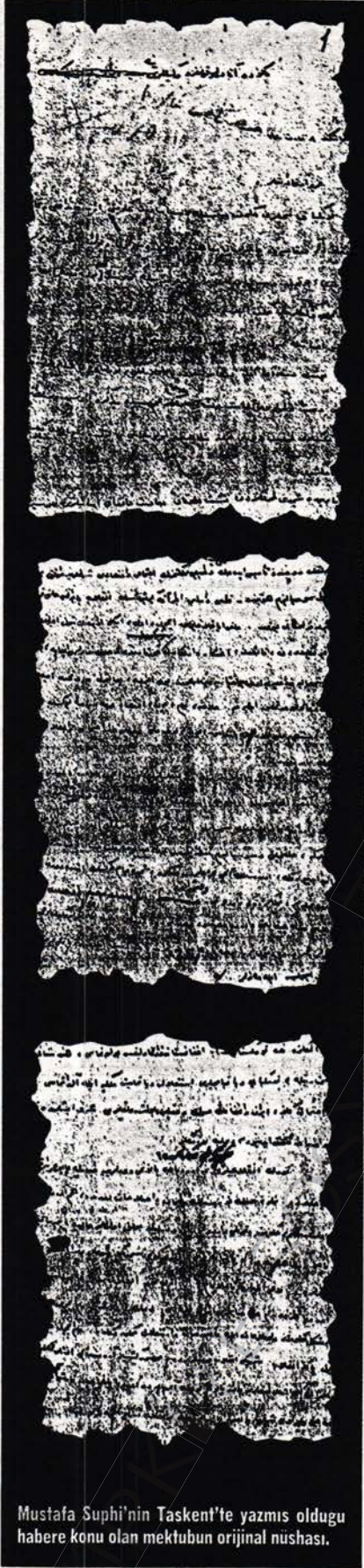
"Yeni Dünya, 1918 Nisan'ında Moskova'da, Merkez Müslüman Sosyalistler Komitesi'nin Türkçe Naşir-i Efkari olarak yayımlanmaya başlamış; 8 Eylül tarihli 8. sayıda, Türk Sosyalist Komünistleri (Fırkası)'nin Naşir-i Efkari olmuş, 30 Kasım tarihli 10. sayıda, Türk Komünistleri (Fırkası)'nin, 10 Şubat 1919 tarihli 12. sayıdaysa Rus Komünist (Bolşevik)ler Partisi Müslüman Merkez Bürosu Huzurunda Türk Teşkilatının Naşir-i Efkari haline gelmiştir.

Yeni Dünya Kırım'dayken, 14 Nisan 1919 tarihli 14. sayıda Naşiri: Şark Halkları Komünist Teşkilatının Merkez Bürosu, Yazıcısı: Türk Komünistler Şubesi'dir. 14 Mayıs tarihli 18. sayıdaysa, sadece Türk Komünistleri Teşkilatının Naşir-i Efkari'dir. Kırım'ın bir süre Beyazların eline geçmesi üzerine, M. Suphi Moskova'ya dönmüş, sonra da Türkistan'a gönderilerek gazetesini orada çıkarmayı sürdürmüştür.

Azerbaycan Sovyetleştirilince M. Suphi, Bakü'ye geldi ve gazetesini burada çıkarmaya başladı. Önceki 48 sayının üstüne ilk Bakü sayısının yayımlandığı 20 Haziran 1920'den TKF'nin kuruluşuna kadar 11 sayı çıktı ve bundan sonra "TKF Merkezi Heyetinin fikirlerini neşreder" altbaşlığıyla Yeni Dünya'nın 8 sayısı daha basıldı. Son sayı (baştan itibaren 67., Bakü'de 19.), 17 Şubat 1921 tarihini taşımakta ve kurucusunun üç hafta önce öldürülmesinden habersiz görünmektedir.

1 Aralık 1921 ve 15 Ocak 1922 tarihlerinde Yeni Dünya'nın "Türkçe Komünist Gazetesi" olarak iki sayısı daha

İLK FAILİ MEÇHUL

Mustafa Suphi'nin Taskent'te yazmış olduğu habere konu olan mektubun orijinal nüshası.

çıkıştır, ama artık bunlar "Mustafa Suphi'nin Yeni Dünya'sı" değildir."

Prof. Dr. Mete Tuncay'ın kısaca bahsettiği Mustafa Suphi'nin Taşkent günlerine ait bir belgeye ulaşan Aksiyon, bilinmeyen bu günleri aydınlatıyor. Muhtemelen Yeni Dünya gazetesinde yayınlanmak üzere hazırlanmış bu beyannameyi Türkiye'de ilk defa Aksiyon sayfalarında bulacaksınız.

Taşkent'te Yayınladığı Beyanname

"Taşkent, 8 Mart 1920

Aziz Arkadaşlar;

Türkiye geçici hükümetiyle Sovyet Rusya hükümeti arasında ortak savunma işbirliği anlaşmasına dair Kafkasya'da hazırlanan anlaşma projesi Luribaze yoldaş tarafından bizlere getirildi. Bu Sovyet Rusya Merkez İcra Komitesi'yle, Komünist Partisi'nin Genel Merkez vekillerinden oluşan olağanüstü heyette tetkik edilerek esas itibarıyla kabul edilerek, imza için Moskova'ya gönderildi.

Bundan dört ay evvel Moskova'da bulunurken, Türkiye'deki "kıyam" hareketine karşı alınacak tavır ve tutulacak siyaset Komünistler Genel Merkezi'nde müzakere olunmuş ve Türk İştirakiyyun Teşkilatı tarafından "bu milli harekete destekte bulunulması" yolunda vaki olan teklif kabul edilmişti.

Şimdi tarafınızdan teşebbüs olunan yardım ve ittifak esasları Rusya'daki halkın ruhunda tesis edecek ve tabii memleketimizin toplumsal ve iktisadi şartlarına uygun sosyalizmin bakış açısıyla temelden icraata girişmeksizin devrim bayrağını halka vermemizin imkanı yoktur. Halkı ayaklandırmak için, onu, eski idarenin bütün ağırlıklarından, ağır tekliflerden, faizden, haksız kazanç ve stokçuluktan kurtarmaya ait son tedbirleri yerine getirmeye, üretim ve savunma vasıtalarını onun emrine vermeye mecburuz. Bunu icrada, hareketlerimizi yasaklayacak ve tehdit edecek şer'i ve kanuni bir sınır düşünülemez. Özetle, bizim için ekonomisi gelişmiş, medeniyeti ileri, idaresi bağımsız bir halk olarak yaşamak için, milli olduğu kadar sosyal bir devrim yolundan geçmek kaçınılmazdır.

Bununla beraber Avrupa kapitalizminin veya İngilizler'in Türkiye'ye bir an için izin vermeleri düşünülse bile Anadolu'nun bağımsızlığı ile, milli inkılapçılık görüşünü savunanlar halkı Avrupa kapitalistlerinin sınırsız olan bir kısım tüccar ve faizcilerin ellerine teslim etmiş olacaklar ki, halkçılık ve sosyalizm açısından millet he-

sabına bir ihanettir.

Ümit ediyorum ki, on senelik acı tecrübelerden sonra şimdi "kıyam" hareketinin başında duran inkılapçılarımız memleketimizdeki bir avuç tüccar ve eşraftan ziyade halkın hukuki ve iktisadi eğilimini meydana çıkarır ve Avrupa'nın suikastlerini durduracak olan bu yola girmekten geri duramazlar. Avrupa ve bütün dünya proleteryasıyla yakınlık teminine vesile olacak bu tarihi fırsatı kaybetmezler.

İngiltere'nin Türkistan hesabına Afganistan'a fedakarlıkta bulunması, Hindistan'ı özerklikle, Türkiye'yi veya "kıyamcılar"ı bağımsızlık veya toprak bütünlüğü ile aldatması ihtimaline gelince; İran ve Afganistan'ın son durumları komünistleri Doğu ülkeleriyle ilişki konusunda kuşku ve ihtiyata mecbur ediyor, demek lazımdır.

Türk devrimcileri Avrupa'nın yalancı vaatlerine tabiatıyla pabuç bırakmayacaktır. Bizler son yüz yıllık Tanzimat ve İslahat dönemlerinde, Avrupa medeniyetine uygun muntazam bir hükümet, kuvvetli bir ordu kurmayı başardığımız halde emperyalizmden nasıl bir destek ve güvenceye nail olduk ki; şimdi şu perişan halimizle boş sözlere ve yalancı ümitlere bel bağlayalım. 10 Temmuz devrimi bile kapitalist Avrupa nazarında bizim hayatta kalma hakkımızı ispat etmedi demek anlamına gelir ki; bizim için herhangi bir hükümet şekli ve ıslahat ile hayatta kalmak ve bağımsız olmak mümkün değildir. Bizim için

Mustafa Suphi'nin Taskent günleri bugüne kadar k

kurtuluş yolu yalnız devrimdir. Devrim komitelerimizde dar dairede bulunan kişiler arasındaki ateşli fikirleri halkımızın en aşağı tabakalarına kadar yayıp, Küçük Asya'yı da Avrupa yağmacılığına karşı ayaklandıracak, bütün Doğu'yu yapgın haline getirecek bir devrimi hızlandırmamız lazımdır.

Arkadaşlar; bunun için büyük fedakarlığa ihtiyaç var. Refah ve saadet Türk devrimcilerince daha önceden hazırlanmış demektir. Anlaşma Moskova'da büyük ihtimalle imzalanacaktır.

Şu kadar var ki, son zamanlarda fikirleri bulandırmakta olan bir cihetinizlere arz ve izaha mecburum. Komünizmin eski Rusya İmparatorluğu arazisinde içte ve dışta gerici hareketleri ezerek, sosyal devrimi batı ve doğu yönlerinde zafer bulduktan sonra, bugün başta iblis İngiltere bulunduğu halde Avrupa emperyalizmi yeni desiselerle giriyor. Kah Rusya'ya barış teklifimizi ve kah İran, Afganistan, Hindistan veyahut da Türkiye hükümetine özerklik ve bağımsızlık vaatleriyle kendisini korkutan kuvvetleri bir dereceye kadar tereddüte düşürüyor.

İngiltere ve kapitalist Avrupa'nın komünistlerle barış yapması emperyalizmin kesinlikle hezimetinden başka bir sonuç veremez. Çünkü bu barışı açıklamakta acelecilik, yeni kuvvetlerle saldırmak için biraz geriye çekilmekten başka şekilde anlaşılabilir. Onun için İngiltere ile şimdiki Rusya arasında barış haberleri Türkiye ve Doğu ü-

zerine tereddüte sebep olacak şekilde anlaşılmalıdır.

Taşkent'te tesis ettiğimiz uluslararası Doğu şurası bütün Doğu'yu İngiltere ve Avrupa'nın suikastine karşı kıyam ettirecek kesin çarelere girişmektedir. Kutsal davamız için yardım edileceğinden şüphemiz yoktur. Türkistan ve Hive gibi devrimin yeni memleketlerinde öğretmen ve uzman askerlere ihtiyaç pek çok. Hilmi Efendi Hive'ye, Kazım Bey Türkmenistan'a gönderildi.

Memleketimizin tasalluttan kurtulması temennileriyle ellerinizi sıkıram, aziz arkadaşlar.

Komünistler Türkiye'ye Yardım Etmeli

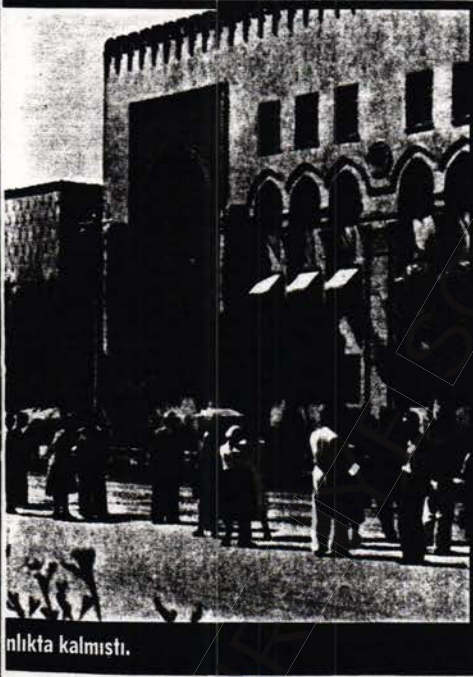
Yukarıda sadeleştirerek yayınladığımız metin, üslubundan da anlaşıldığı kadarıyla bir beyanname özelliği taşıyor. Ankara Hükümeti'nin komünistlerle anlaşma yapmaya çalıştığı dönemde muhtemelen "Yeni Dünya"nın Taşkent nüshalarında yayınlanan bu yazı. Yazıda "Kıyamcılar" diye nitelenenler, Anadolu'ya geçip Ankara'da hükümet kuran Mustafa Kemal ve arkadaşlarıdır. Beyannameden de anlaşılacağı üzere "İştirakiyyun Fırkası", yani Türkiye Komünist Partisi bu anlaşmayı desteklemektedir. Burada dikkati çeken bir başka yön Moskova'nın, Ankara Hükümeti ile anlaşma imzalamadan önce bu konuyu Türk komünistlerine açıp, onlardan görüş istemesidir. Bu açık ve net olarak Mustafa Suphi ve arkadaşlarının, komünistlerin tam manasıyla güvenini kazandığının en önemli göstergesidir.

Mustafa Suphi ve arkadaşlarının Ankara ile yapılan anlaşmaya sıcak bakmalarının nedeni onların vatan ve milletlerine olan bağlılıklarıyla açıklanabilir. Ama asıl neden Rusya'da ihtilali yapıp yönetimi ele geçiren komünistlerin yalnız kaldıkları dünyada müttefik bulma ihtiyaçlarıdır. Ve yine beyannameden anladığımız kadarıyla, Mustafa Suphi'nin birinci önceliği de komünist hareketin "bekası ve idamesidir". Türkiye'de gerçekleşecek değişimin de, geçmişin tecrübeleri gözönüne alınarak sosyal bir devrim olması isteğini gerekçeleriyle beyannamede belirtir Mustafa Suphi.

Anadolu kıyamcılarını nitelendirmesiyle andığı Mustafa Kemal ve arkadaşlarının oluşturduğu hareket hakkında olumlu görüşler serdeden Mustafa Suphi, o dönemde İngiltere ve müttefiklerinin asıl global hedeflerinin komünistler olduğunu düşünmektedir. Ve komünistleri yalnız bırakmak isteyen, "iblis" nitelendirmesiyle andığı İngilizler'in çeşitli desiselerinden bahseder. Hindistan'a muhtariyet verilmesi ve Türkiye'nin bağımsızlığının tanınması konularını da İngilizler'in, komünistleri yalnız bırakmak için kullanabilecekleri manevralar olarak görür. Ve bu vaadlere inanılmaması gerektiği konusunda uyarılarda bulunur.

Komünistlerin iş başına gelmesiyle birlikte, Çarlık Rusyası'nın esareti altında zor günler geçiren Orta Asya ve Kafkas Türklüğü biraz nefes alır gibi olur. Sultan Galiyev gibi birçok Türk lider Lenin'in yakın çevresinde yer alıp, Komünist devrimin Türk dünyasında yayılması için büyük gayret gösterirler. Bunun neticesinde Rusya'nın yıkılmasından sonra bağımsızlığını kazanmış Orta Asya'daki Türk cumhuriyetleri birer birer komünistlerin işgaline uğrar, ele geçirilirler. Başta iyi niyetle komünistlere yardım edenler çok kısa bir süre sonra yaptıkları yanlışlığın farkına varırlar. Ama artık çok geçtir. Yetmiş yıl sürecek bir esaret ve zulüm devri başlamıştır. Yağmurdan kaçarken doluya tutulan Türk dünyası kendi çocuklarının kurbanı olmuştur.

Mustafa Suphi de o dönemde emperyalist Batı dünyası karşısında yapacak fazla birşeyi olmayan mazlum bir halkın çocuğudur. Batı emperyalizminin karşısında tek alternatif olarak gördüğü komünistlerin yanında yer almaktan çekinmez ve neticede de bu uğurda can verir. Ama Türkiye diğer Türk cumhuriyetleri gibi şanssız değildir. Bir yanlışın peşinde giderek yetmiş yıl kaybetmekten kurtulmuş olur.

ne kadar kar... nlikta kalmısti.

KARANLIK GÜNLERE IŞIK TUTAN İLK BELGE

Yeni Dünya, Mustafa Suphi'nin komünist devrimi sonrasında çıkardığı gazetenin adı. Moskova, Taşkent, Bakü ve Kırım'da muhtelif sayıları çıkan gazetenin Taşkent nüshalarında yayınlanan beyannamenin (Transkripte) tam metnini sunuyoruz.

Taşkent, 8 Mart 1920

Aziz Arkadaşlar,

Türkiye kıyamcılarını hükümet-i muvakkatsıyla Rusya-ı Sovet (Sovyet Rusya) hükümeti arasında tedafui ve tecavüzi ittifaka dair Kafkasya'da hazırlanan muahedename projesi Luribaze yoldaş tarafından bizlere getirildi. Bunun Rusya-ı Sovetleri Merkez İcra Komitesiyle Komünist (Bolşevikler) Fırkasının Merkez-i Umumi vekillerinden mürekkep olarak burada bulunan fevkalade heyette tetkik edilerek esas iübaryile kabul ve sureti imza için Moskova'ya gönderildi.

Bundan dört ay evvel daha Moskova'da bulunurken Türkiye'deki kıyam hareketine karşı alınacak vaziyet ve tutulacak siyaset Bolşevikler Merkez-i Umumisinde müzakere olunmuş ve Türk İstirakiyyun Teşkilatı tarafından "bu milli harekete muzaharette bulunulması" yolunda vaki olan teklif kabul edilmişti.

Binabirin şimdi tarafınızdan teşebbüs olunan muavenet ve ittifak esasları Rusya'daki halkın ruhunda tesis edecek mahiyette ve tabii memleketimizin ictimai ve iktisadi şartlarına muvafık -nokta-i sosyalizm- hüviyetinde kati ve esası icrata girişmeksiz inkişap bayrağını halk koluna vermemez imkanı yoktur. Halkı ayaklandırmak için onu, eski idarenin bütün ağırlıklarından, ağır tekliflerden, faizden ihtikar ve irtıkaptan kurtarmaya ait son tedbirleri ifaya vesait-i istihşaliyye ve tedafuiyyeyi onun ihtiyarına vermeye mecburuz. Bunu icrada, faaliyetimizi men ve tehdid edecek şeri ve kanuni had tasavvur edilemez. Hülasa bizim için iktisaden müreffeh, medeniyeten yüksek, idareten müstakil bir halk olarak yaşamak için, böyle milli olduğu kadar ictimai bir inkişap yolundan geçmek bir emr-i mukadderdir.

Bununla beraber Avrupa kapitalizminin veya İngilizler'in Türkiye için müsaadekarlıkları bir an için tasavvur olursa bile Anadolu'nun istiklali ile Milli İnkılapçılığa tevkif edenler, halkı Avrupa kapitalistlerinin sınırsız olan bir kısım tüccar ve faizcilerin ellerine teslim etmiş olmaları ki, halkçılık ve sosyalizm nokta-i nazarında millet hesabına bir hıyanettir.

Ümid ediyorum ki, on senelik acı tecrübelerden sonra şimdi kıyam hareketinin başında duran inkişaplarımız memleketimizdeki bir avuç tüccar ve eşraftan ziyade halkın hukuki ve iktisadi temayülâtını meydana çıkarır ve Avrupa'nın suikastlerini durduracak olan bu yola girmekten tevakkü etmezler. Avrupa ve bütün dünya proleteryaıyla karabet teminine yesile olacak bu

kün değildir. Bizim için halaskar yol yalnız inkişaptır. Şimdiki inkişap komitelerimizde mahsur kişiler arasındaki ateşli fikirleri halkımızın en aşağı tabakalarına kadar yayıp Küçük Asya'yı da Avrupa yağmacılığına karşı ayaklandıracak bütün Şarkı yangın haline getirecek bir inkişap tesri etmemiz lazımdır.

Bunun için arkadaşlar, büyük fedakarlığa ihtiyaç var. Refah ve saadet ümidimiz Türk inkişapçılarınca daha evvelerden beri hazırlanmış demektir. Ve Moskova'da muahedenin imzası ağılebi ihtimaldir.

Şu kadarı var ki son zamanlarda fikirleri bulandırmakta olan bir ciheti sizlere arz ve izaha mecburum. Bolşevizmin eski Rusya imparatorluğu arazisinde dahili ve harici irtica hareketlerini ezeerek içtimai inkişap Garp ve Şark cihetlerinde zafer bulduktan sonra bugün başta iblis İngiltere bulunduğu halde Avrupa emperyalizmi yeni desise ve muvakkat musamahalara girişiyor.

Gah Rusya'ya sulh teklifimizi ve gah İran ve Afgan ve Hindistan veyahut da Türkiye hükümetine imtiyaz ve istiklal vaatleriyle kendisini korkutan kuvvetleri bir dereceye kadar tereddüde düşürüyor.

İngiltere ve kapitalist Avrupa'nın Bolşeviklerle sulh akdetmesi emperyalizmin kati suretle hezimetinden başka bir netice veremez. Çünkü bu sulhu tebeyün alelacele hareketin yeni vukuatları savletleriyle taarruz için biraz geriye çekilmesinden başka türde anlamak doğru değildir. Ve onun için İngiltere ile şimdiki Rusya arasındaki sulh havadisleri Türkiye ve Şark üzerine tereddüde sebep olacak tevillatta bulunmamalıdır.

Taşkent'te tesis ettiğimiz Beynelmül Şark Şurası bütün Şarkı İngiltere ve Avrupa'nın suikastine karşı kıyam ettirecek kati çarelere girişmektedir. Maksad-ı mukaddes için tarafınızdan yardım edileceğinden şüphemiz yoktur. Türkistan ve Hive gibi yeni inkişap memleketlerinde muallim ve müthassis askerlere ihtiyaç pek çok. Hilmi E-fendi Hive'ye, Kazım Bey Türkmenistan'a gönderildi. Şarkta çalışabilecek faal arkadaşların Taşkent'e izamına himmetinizi rica ederim.

Memleketimizin tasalluttan halası temenniyatıyla ellerinizi sıkırım aziz arkadaşlar.

Mustafa Subhi

tarihi fırsatı kaybetmezler.

İngiltere'nin Türkistan hesabına Afganistan'a fedakarlıkta bulunması, Hindistan'ı muhtariyetle, Türkiye'yi veya kıyamcılarını istiklal veya tamamıyet-i mülkiyye ile aldatması ihtimaline gelince, İran ve Afgan'ın son vaziyetleri Bolşevikleri Şark işlerinde tereddüd ve ihtiyata mecbur ediyor, demek lazımdır.

Türk inkişapçıları Avrupa'nın yalancı vaatlerine tabiatıyla pabuç bırakmayacaktır. Bizler son yüz senelik Tanzimat ve İslahat devirlerinde hem Avrupa medeniyetine oldukça muntazam bir hükümet ve kuvvetli bir ordu tesis ve teşkiline muvaffak olduğumuz halde emperyalizmden nasıl bir muzaheret ve ne gibi teminata nail olunduk ki, şimdiki şu hal-i perişanımızla boş sözlere ve yalancı ümidlere bel bağlayalım. On temmuz inkişap bile kapitalist Avrupa nazarında bizim hakkı hayatımızı isbat etmedi demek olur ki bizim için herhangi bir şekli hükümet ve islahat ile temin-i hayat ve istiklal müm-